
Norske leger varsler om klima

DEBATT

HEGE FRØEN

hege@froen.no

Hege Frøen har master i helseadministrasjon og er utdanningsansvarlig overlege ved Avdeling for blodsykdommer, Rikshospitalet, og er faglig medarbeider i Tidsskriftet.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Leger er tydelige varslere i klimasaken. Men hvorfor blir vi ikke hørt?

Foto: CSIRO / CC BY 3.0

Leger har ansvar for å varsle når store helsefarer truer. Europa varmes opp i raskt tempo, tørke fører til reduserte avlinger og mangel på rent vann i store deler av verden og skogbranner herjer. Klimaendringene er den største trusselen mot verdens folkehelse, og leger har et etisk ansvar for å varsle.

Det mangler ikke på debattinnlegg, ledere og kronikker fra norske leger om dette temaet, blant annet her i Tidsskriftet, senest fra Nylander og medarbeidere (1–6). Allerede i 2011 skrev Kvåle og medarbeidere et innlegg med omtrent samme overskrift som vi kan se i dag: «Klimaendringer – vår tids største helsetrussel» (7). Gro Harlem Brundtland er lege og foregangskvinne innen klima- og miljøarbeidet. Hun ledet utarbeidningen av rapporten *Vår felles fremtid* for FN allerede i 1987 (8). Legenes klimaaksjon jobber kontinuerlig for å spre kunnskap om klimaendringenes alvorlige konsekvenser (9).

Hvorfor hører ikke beslutningstagerne etter?

Norske leger har gjentatt budskapet om klimaendringenes trussel mot folkehelsen til det burde være forstått av alle, inkludert politikere og helsebyråkrater som sitter med makt til å gjøre endringer.

I Norge står helsetjenesten for 4,3 % av de totale klimagassutslippene (10), men vi vet mye om hva som skal til for å redusere dem. Ifølge Centre for Sustainable Healthcare er det fire prinsipper for en bærekraftig helsetjeneste: Forebygging, fokus på pasientens evne til egenomsorg og involvering i behandling av egen sykdom, å bruke LEAN-prinsipper i utredning og behandling samt å velge som har behandlingen med lavest miljøavtrykk (11). Hvis man leter etter slike initiativer i større skala i norske helseforetak, er de imidlertid vanskelige å finne – selv om klimavennlig praksis ofte også er god økonomi.

«Som helsepersonell i en helsetjeneste som ikke tydelig prioriterer klima og miljøarbeid, og med en politisk ledelse som mangler klare planer og effektive virkemidler i klimapolitikken, er det vanskelig for den enkelte å gjøre en forskjell»

Det er lite trolig at Norge vil nå sine klimamål for 2030. Årsaken er at «viljen ikke er til stede – vi har ikke prøvd» (12). De største utslippene kommer fra olje- og gassutvinning, men regjeringen fortsetter å dele ut nye letelisenser selv om «tidsvinduet for å sikre en levelig og bærekraftig framtid lukker seg raskt» og «valg og handlinger som gjøres i dette tiåret vil ha betydning både for nåtiden og i flere tusen år fremover» (13).

Å gjøre en forskjell som helsepersonell

For meg som helsepersonell er det kraftig moralsk dissonans knyttet til å leve i et rikt land som foreløpig er mindre truffet av klimakrisen enn mange andre, med innbyggere som setter stor pris på sin rene og vakre natur, samtidig som vi grunnet manglende omstilling bidrar til at mennesker i mindre heldig stilte deler av verden blir rammet av stadig verre hetebølger, tørke og i mange tilfeller død.

Som helsepersonell i en helsetjeneste som ikke tydelig prioriterer klima og miljøarbeid, og med en politisk ledelse som mangler klare planer og effektive virkemidler i klimapolitikken, er det vanskelig for den enkelte å gjøre en forskjell. Tydelige mål og forpliktende krav til helsetjenesten må til, og jeg savner Legeforeningen som en sterkere initiativtaker og pådriver. Klimasaken er den viktigste folkehelsesaken i vår tid, og helsetjenesten har et særskilt ansvar for raskt å sette i gang tiltak som monner: *Primum non nocere* – fremfor alt ikke skade.

REFERENCES

1. Rødland EK. En trippel global krise. Tidsskr Nor Legeforen 2023; 143. doi: 10.4045/tidsskr.23.0594. [PubMed][CrossRef]
2. Dietrichs ES. Hvordan menneskeskapte klimaendringer påvirker helse. Tidsskr Nor Legeforen 2023; 143. doi: 10.4045/tidsskr.23.0357. [PubMed][CrossRef]
3. Frøen HM. Klimaarbeidet i spesialisthelsetjenesten – for lite og for langsomt. Tidsskr Nor Legeforen 2023; 143. doi: 10.4045/tidsskr.23.0477. [PubMed][CrossRef]
4. Tveito K. Indias hage. Tidsskr Nor Legeforen 2024; 144. doi: 10.4045/tidsskr.24.0199. [PubMed][CrossRef]
5. Dale E, Venkateswaran M, Fjeldheim I et al. Globalt helsearbeid og bærekraft – ingen er trygge før alle er trygge. Tidsskr Nor Legeforen 2023; 143. doi: 10.4045/tidsskr.23.0499. [PubMed][CrossRef]
6. Nylander G, Endsjø T-Ø, Halvorsen R. Ansvar i klimakrisens tid. Tidsskr Nor Legeforen 2024; 144. doi: 10.4045/tidsskr.24.0292. [PubMed][CrossRef]
7. Kvåle G, Fadnes LT, Tryland M et al. Klimaendringer – vår tids største helsetrussel. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131. doi: 10.4045/tidsskr.11.0607. [PubMed][CrossRef]
8. Brundtland GH. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Geneve: United Nations, 1987.
9. Legenes klimaaksjon. <https://www.legenesklimaaksjon.no/> Lest 8.8.2024.
10. Health Care Without Harm. Health cares climate footprint. Appendix A Tabulated national health care emissions. <https://global.noharm.org/media/4366/download?inline=1> Lest 14.8.2024.
11. Centre for sustainable healthcare. Principles of sustainable clinical practice. <https://sustainablehealthcare.org.uk/what-we-do> Lest 14.8.2024.
12. Kjørstad E. Er Norge en klimasinke sammenlignet med Sverige og Danmark? Forskning 29.1.2024. <https://www.forskning.no/energi-klimapolitikk/er-norge-en-klimasinke-sammenlignet-med-sverige-og-danmark/2314179> Lest 28.6.2024.

13. Climate Change 2023: Synthesis Report. Summary for Policymakers.
Intergovernmental Panel on Climate Change.
[https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SP
M.pdf](https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SP_M.pdf) Lest 14.8.2024.

Publisert: 29. august 2024. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0366
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.